

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ

У статті розкрито технології реалізації індивідуального підходу в підготовці вчителя. Визначено й обґрунтовано складові особистісно орієнтованого навчального процесу, форми і методи його забезпечення.

Ключові слова: *учитель, навчальні технології, індивідуальний підхід, особистісно-орієнтоване навчання.*

В статье раскрыты технологии реализации индивидуального подхода при подготовке учителя. Определены и обоснованы составляющие личностно ориентированного учебного процесса, формы и методы его обеспечения.

Ключевые слова: *учитель, учебные технологии, индивидуальный подход, личностно-ориентированное обучения.*

The article exposes technologies of individual approach in education of teacher. Certainly and grounded components of individual orientated education process, forms and methods of its providing.

Key words: *teacher, educational technologies, individual approach, individual orientated education.*

Постановка проблеми. Індивідуальний підхід у сучасній освіті здійснюється за допомогою технологій, які спрямовані на розвиток особистості і формування соціально адаптованої й активної людини: технологія різнорівневого навчання, адаптивного навчання, модульного навчання, індивідуалізації навчання та ін. [1 – 4]. Практична діяльність щодо підготовки вчителя у вищих навчальних закладах потребує аналізу і систематизації технологій, які забезпечують індивідуальний підхід до студента у всіх ланках навчально-виховного процесу.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідниками Є. Бондаревською, М. Борулавою, В. Лозовою, І. Унт, А. Хуторським, Т. Шамовою, І. Якиманською розкриваються сутність і умови здійснення особистісно орієнтованого навчання.

Мета статті – з'ясувати та систематизувати технології забезпечення індивідуального підходу під час підготовки вчителя щодо всіх компонентів навчально-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу. Технологія особистісно-орієнтованого навчання має в основі особистість людини, її самобутність і самоцінність. Її цілі такі:

– визначити життєвий досвід кожного учня, рівень інтелекту, пізнавальні здібності, інтереси, якісні характеристики, які спочатку необхідно розкрити, а потім узгодити зі змістом освіти та розвинути в навчальному процесі;

– формувати позитивну мотивацію учнів до пізнавальної діяльності, потребу в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні школярів у межах соціокультурних і моральних цінностей нації;

– «озброїти» учнів механізмами адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання, необхідними для становлення самобутньої сучасної людини, здатної вести конструктивний діалог з іншими людьми, природою, культурою та цивілізацією в цілому.

За філософською основою освіти у центрі особистісно орієнтованого навчання є учень – суб'єкт навчального процесу; навчання розглядається як процес; стимулюються співробітництво та взаємодопомога; навчання орієнтоване на внутрішню мотивацію, що ґрунтується на радості пізнання й успіхах.

Увага концентрується на ставленні до знань, умінь, навичок, які використовуватимуться сьогодні та в майбутньому. Мета полягає в кореляції знань, умінь і навичок, ставленні до навчання.

Зміст характеризується гнучкістю, є засобом досягнення мети, визначається на внутрішньопредметному та міжпредметному рівнях.

Навчання здійснюється на основі творчих методів, зорієнтоване на колективну та індивідуальну діяльність у групах із метою формування комунікативних навичок.

Компонент оцінювання має форму загальних рекомендацій. Перевага надається цінуванню, яке спрямоване на констатацію успіху. Цінування має безперервний та узагальнюючий характер, стимулює зусилля учнів до самооцінювання, саморегуляції та самоосвіти.

Важливими для розуміння особливостей цієї технології, на думку Т. Шамової, [2] є такі позиції:

– особистісно орієнтоване навчання має забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості учня як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності.

– особистісно орієнтоване навчання, ґрунтуючись на здібностях, нахилах, інтересах, ціннісних орієнтаціях та суб'єктному досвіді, повинно створювати можливості для кожного учня реалізувати себе в різних видах діяльності.

– зміст освіти, її засоби та методи організації навчання повинні бути такими, щоб учень мав змогу вибирати предметний матеріал, його вид і форму.

– освіченість як сукупність навчальних компетентностей, індивідуальних здібностей є найважливішим засобом становлення духовних, інтелектуальних якостей учня; вона має бути основною метою сучасної освіти.

– освіченість формує індивідуальне сприйняття світу, можливості його творчого перетворення, активне використання суб'єктного досвіду в інтерпретації або оцінці фактів, явищ, подій навколишньої дійсності на основі особистісно значущих цінностей і внутрішніх настанов.

– найважливішими чинниками особистісно-орієнтованого навчання є ті, що розвивають індивідуальність учня, створюють умови для його саморозвитку та самовираження.

– особистісно-орієнтоване навчання базується на принципі варіативності.

Технологією ОЗН передбачається поєднання навчання (як нормативної діяльності суспільства) і вчення (як діяльності, в якій бере участь кожен конкретний учень та досвід здійснення якої має значення для окремого учня). Зміст, методи та прийоми даної технології спрямовані на формування особистісно значущих способів пізнання шляхом організації цілісної навчальної (пізнавальної) діяльності учнів.

Характерною особливістю сучасних технологій, які втілюють стратегії особистісно орієнтованого навчання, є забезпечення умов для реалізації особистісно орієнтованого навчального процесу у взаємозв'язку і єдності всіх його компонентів: мети, мотивації, змісту, методів, форм і результату. Модель особистісного зорієнтованого процесу представлена на рис. 1. Мета процесу – формування професійних якостей учителя на основі розвитку індивідуальних здібностей і нахилів студента.

Мотиваційний компонент передбачає визначення разом зі студентами особистісно значущої для них мети і мотивів навчальної діяльності: пізнавального інтересу, самореалізації, самовдосконалення, опанування професією. Змістовий компонент забезпечується варіативними дисциплінами та дисциплінами за вибором студента, спецкурсами і спецсеминарами за вибором студента, які сприяють розширенню і поглибленню змісту освіти згідно з пізнавальними і професійними інтересами студента.

Організаційно-процесуальний компонент передбачає застосування форм і методів навчання, які сприяють урахуванню нахилів, природних задатків, здібностей, психологічних особливостей студентів: індивідуальні та групові консультації, індивідуальні заняття, спецкурси, курси за

вибором, індивідуально-дослідні, курсові та дипломні роботи за вибором теми студентом, олімпіади, конкурси, конференції, наукова співпраця з НДУ, ВНЗ та ЗНЗ.

Методи навчання застосовуються з урахуванням рівня розвитку і психологічних особливостей студента: пояснювально-ілюстративні, проблемного викладу, частково-пошукові, пошукові, дослідницькі.

Під час реалізації організаційно-процесуального компонента важливим є використання можливостей варіативності способів виконання навчальної діяльності: усна чи письмова форма, робота з текстом чи з іншими засобами інформації; індивідуальна робота чи робота в групах, вибір студентом способів фіксації навчального матеріалу (конспект, схема, таблиця, план, тези, висновки тощо).

Вибір студентом навчальних завдань різного ступеня складності (за можливістю) сприяє ситуації успіху у навчанні і поступово зростанню його навчальних досягнень.

У межах особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу використовуються як самостійні: кредитно-модульна технологія, технологія модульно-рейтингового навчання, проектна технологія, технологія проблемного навчання, інформаційно-комунікативні технології, технології ділового дидактичного моделювання тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, дослідження довело, що індивідуальний підхід у підготовці вчителя необхідно здійснювати системно і комплексно у кожному компоненті навчально-виховного процесу із застосуванням актуальних технологій навчання: кредитно-модульної, модульно-рейтингової, проектної, проблемного навчання, ІКТ технологій, технології ділового моделювання. Актуальною проблемою є подальша розробка технологічного компоненту з комплексного застосування декількох технологій.

Контрольно-оцінювальний компонент передбачає залучення студентів до контролю за перебігом навчальної діяльності шляхом заохочення їх до різних видів контролю, самоконтролю, взаємоконтролю, роботи в групах, участь у виправленні помилок і недоліків у знаннях, усвідомлення їх шляхом взаємо- та самоаналізу; надання можливості самостійно або разом з викладачем, інших студентів порівнювати отримані знання з еталоном; використання, цінування (позитивного ставлення до успіхів студента), оцінювання (виставлення коментованих оцінок, рейтинг) не тільки результатів, а й самого процесу навчання.

Важливою формою особистісно орієнтованого навчального процесу є самостійна робота студентів. Індивідуальний підхід при цьому здійснюється шляхом спільного вибору студентом і викладачем завдань з урахуванням

потенційних можливостей інтелектуального і професійного зростання студента. Тематика, зміст і методи виконання індивідуально-дослідних, курсових, дипломних, наукових робіт також урахується і координується з індивідуальними пізнавальними і професійними інтересами студентів, їх психологічними особливостями та соціальними потребами.

Реалізація запропонованих технологій особистісно орієнтованого навчального процесу сприяє підготовці компетентного вчителя, який одночасно є самотньою людиною сучасного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 томах. Т.1. М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с., Т.2. М., 2006. – 816 с.
2. Шамова Т.И., Давиденко Т.М. Управление образовательным процессом в адаптивной школе. – М.: Центр «Педагогический поиск». – 2001. – 384 с.
3. Шарко В.Д. Сучасний урок фізики: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів. – К., 2005. – 220 с.
4. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М., 1996. – 132 с.

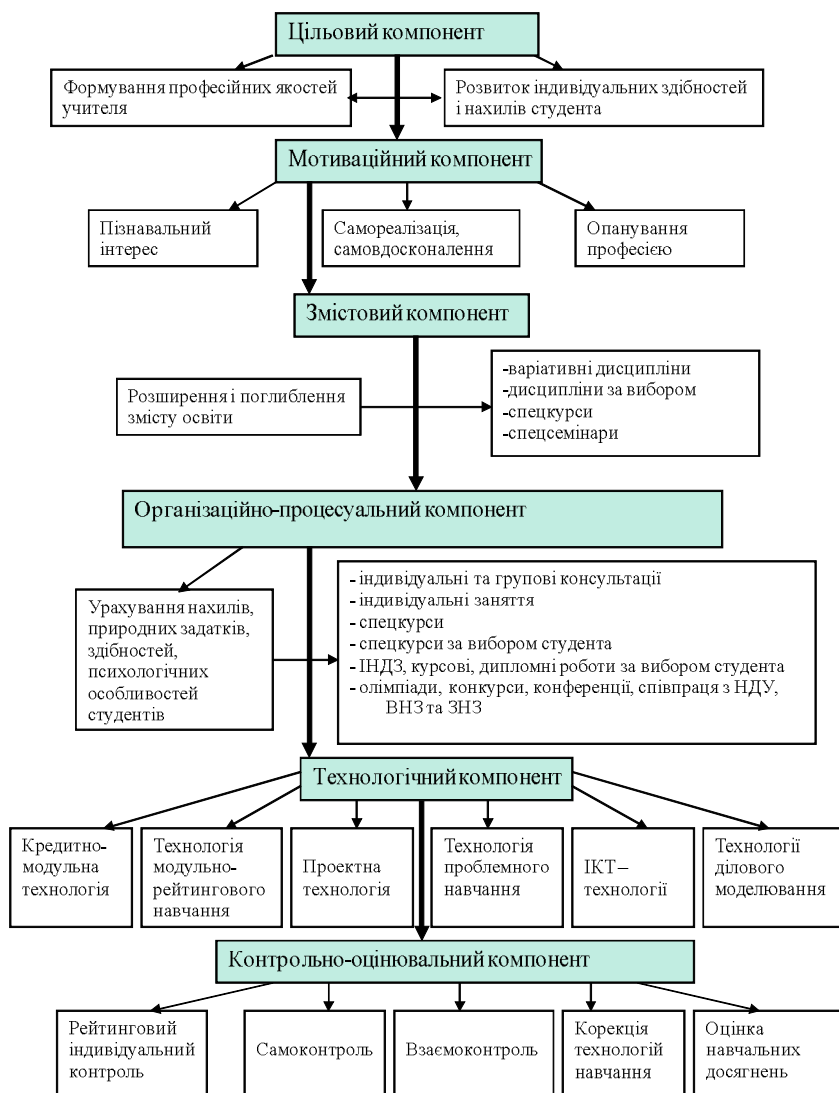

Рис. 1. Модель особистісно орієнтованого навчального процесу